

**ДО ПИТАННЯ ПРО ОЦІНОЧНІ КАТЕГОРІЇ
АНТИМОНОПОЛЬНО-КОНКУРЕНТНОГО
ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ**

Оціночне поняття – це категорія, що невизначена або недостатньо точно визначена законодавцем та теорією права, та яка уточнюється уповноваженим органом під час правозастосування. Також на допомогу інколи приходить практика тому, що в її процесі уточнюються суттєві ознаки та зміст, які містить оціночне поняття, внаслідок чого звужується або розширюється обсяг застосування цього терміну. Необхідно відзначити, що багато вчених визначали дефініцію «оціночне поняття», але не прийшли до спільної думки.

Розуміння оціночних норм необхідне, адже вони становлять основу інституту антимонопольного регулювання. Звичайна чітко визначена правова норма не може передбачити усього різноманіття можливих ринкових ситуацій. Застосовуючи такі поняття, законодавець намагається врегулювати весь масив відносин, в тому числі нестандартні ситуації, які виникають у господарській діяльності.

Відповідно такий підхід до правового регулювання має свої недоліки та переваги. До переваг слід віднести те, що в ідеальних умовах можливість варіативної поведінки уповноважених органів є ширшою, залежить від правосвідомості суб'єкта правозастосування, та дає йому можливість здійснювати регулювання керуючись конкретними обставинами справи, ситуацією на ринку, соціально-економічним станом в державі тощо.

Недоліком є те, що використання оціночних понять без встановлення чітких критеріїв може бути використано посадовими особами Антимонопольного комітету України (далі – АМКУ) з метою отримання неправомірної вигоди при прийнятті рішень щодо надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію, вирішення справ про правопорушення щодо економічної конкуренції тощо.

До оціночних понять у антимонопольно-конкурентному законодавстві України вчені відносять «суттєве обмеження конкуренції», «позитивний ефект для суспільних інтересів», «триваллий період», «об'єктивно виправдані причини», «загроза системі ринкової економіки», «відчутний вплив на умови конкуренції», також мова йде про ті випадки, коли АМКУ виносить рішення по правопорушенню, яке «може призвести» до

певних наслідків, також сюди можна віднести і дискреційні повноваження, такі як визначення розміру штрафу.

Так, «суттєве обмеження конкуренції» потребує чіткого визначення, наприклад, для суб'єктів господарювання, щоб не здійснити правопорушень (зловживання монополієм (домінуючим) становищем, антиконкурентні узгоджені дії передбачають як наслідок суттєве обмеження конкуренції), отримати дозвіл на концентрацію (сторони концентрації зобов'язані утримуватись від дій, що обмежують конкуренцію), але для цього їм необхідно щоб практика правозастосування розкривала це поняття.

Таким чином, у своїх роз'ясненнях АМКУ надав чітку формулу оцінки рівнів ринкової концентрації. На жаль, навіть посиляючись на зміну індекса Герфіндаля – Гіршмана, про який йдеться у роз'ясненні, суб'єкти господарювання не можуть довести, що концентрація не вплине на конкуренцію на ринку [1]. Зважаючи на це, ми вважаємо, що це поняття все ще є недостатньо визначеним.

Щодо категорії «позитивний ефект для суспільних інтересів», її необхідно обґрунтовувати для того, щоб отримати дозвіл на концентрацію. За наявності ознак монополізації певного товарного ринку або істотного обмеження конкуренції на всьому ринку до економічного обґрунтування розробляється бізнес-план на середньостроковий період розвитку суб'єкта господарювання на цьому ринку, оцінка негативного ефекту від обмеження конкуренції і позитивного ефекту для суспільних інтересів за рахунок вдосконалення виробництва, технічного й економічного розвитку, раціоналізації виробництва, оптимізації імпорту-експорту [2, с. 230].

Щодо визначення розміру штрафів, то їх розмір детально не врегульований законом, а щодо практики правозастосування, то з цього приводу АМКУ видав роз'яснення, якими конкретизував певні розміри штрафів [3].

Як показує практика, штрафи АМКУ не завжди мають своєю митою саме врегулювати ринок чи підтримати конкуренцію на ньому. Прикладом для цього може слугувати справа «Санофі – АМКУ», де ТОВ «Санофі-Авентіс Україна» було оштрафовано: угоди про постачання лікарських засобів спочатку були розцінені Комітетом у попередніх висновках як «узгоджені дії, які призвели до обмеження конкуренції», але згодом за результатами проведення розгляду були перекваліфіковані на такі, що «можуть призвести до обмеження конкуренції». Тобто формулювання «можуть призвести» застосовано у рішенні прийнятому в кінці 2017 р. щодо подій які відбулись у 2011 р., що викликає запитання про те, чи дійсно була ця ймовірність обмеження конкуренції, якщо негативних наслідків для

конкуренції не було виявлено протягом 6-ти років після вчинення відповідних дій [4].

У цьому конкретному випадку, рішення АМКУ завдало значної шкоди розвитку здорової економічної конкуренції та репутації України як держави з передбачуваним регуляторним середовищем.

Отже, з приводу оціночних понять слід відзначити, що необхідно зважати на практику правозастосування АМКУ, судову практику, яка склалася для їх правильного розуміння. Роз'яснення, які надає комітет, грають важливу роль як для вітчизняних, так і іноземних компаній для розуміння того, наскільки стабільна ситуація на ринках України.

Необхідно зазначити, що оціночні поняття грають вирішальну роль для досягнення антимонопольним-конкурентним законодавством своїх цілей. Обмеження монополізму, підвищення рівня конкуренції можливе тільки з використанням оціночних понять у зв'язку з динамічністю ринкових умов, варіативністю поведінки суб'єктів господарювання. Це вимагає від АМКУ гнучкості у прийнятті рішень, вміння визначення релевантного ринку, збору та аналізу показників.

Список використаних джерел

1. Про надання Рекомендаційних роз'яснень щодо порядку застосування частини першої статті 25 Закону України «Про захист економічної конкуренції» (щодо оцінки горизонтальних концентрацій): Рекомендаційні роз'яснення АМКУ від 27.12.2016 № 49-pp. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v49pp226-16> (дата звернення: 07.11.2019).
2. Валітов С. С. Конкурентне право України : навчальний посібник. К. : Юрінком Інтер, 2006. 432 с.
3. Рекомендаційні роз'яснення щодо застосування положень частин другої, п'ятої та шостої статті 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції», частин першої та другої статті 21 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції»: Рекомендаційні роз'яснення АМКУ від 09.08.2016 № 39-pp. URL: <http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/publish/article/121390> (дата звернення: 07.11.2019).
4. Желтухін Є. АМКУ та фарминок: тиск чи захист? URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/antimonopolne-konkurentne-pravo/amku-ta-farmrinok-tisk-chi-zahist.html> (дата звернення: 07.11.2019).

Науковий керівник: асистент кафедри Топал А. С.